

GEHLIN, Åke

Husarö 1870 – 1940-talet Högtider och skrönor

Föredrag: 1981 av Åke Gehlin

Utskrift: 1994 av Anne-Marie Torssell

För drygt hundra år sedan, närmare bestämt den 6 april 1872, så föddes på Husarö ett välskapat flicka-barn, som vid dopet fick namnet Agneta Amalia. Det är den flickan, sedermera känd av alla mellan Blidö och Möja som tant Agnes, som ska få bilda utgångspunkt för mitt lilla kåseri här i dag. Inte därför att hon har gjort något särskilt dramatiskt eller därför att hon har utträttat något epokgörande, utan helt enkelt därför att hon tillhörde den sista genuina generationen av gamla skärgårdsbor med allt vad det innebär utav dels kärvhet men också vänlighet, solidaritet och hjälpsamhet och naturligtvis en viss klurighet. Men alltsammans dolt av en låtsad vresighet.

När jag nu kallar hennes generation för den sista genuina, är det kanske många som protesterar, men jag gör det därför att hon och andra, av samma generation som hon, upplevde självhushållets tid. Hon var med i skärgården innan ångbåtarna kom, innan motorbåtarna och innan elektriciteten kom. Ångbåtarna kom till Husarö 1881 och kan fira 100-årsjubileum i år. Motorbåtarna, dom första, började puttra i skärgården 1895, men dom kom mera i allmänt bruk först på 1910-talet. Elektriciteten kom till Husarö först, om ni tror mig eller inte, men den kom inte förrän 1948.

När tant Agnes dog i december 1953, så gick i varje fall på Husarö, en epok med henne i graven. Som grabb bodde jag mycket hos tant Agnes. Hon berättade gärna om gångna tider. När jag blev äldre, så tecknade jag ur minnet ner hennes berättelser. Det är ur dom samlade anteckningarna jag tänkte ta vissa spridda delar i kväll, saker som jag tror kanske kan intressera er här.

Först kanske jag skulle ge er en liten orientering om, var Husarö ligger på kartan. Det är förmodligen en överloppsgärning i denna salta församling. Men det kan ju tänka sig, att det smugit sig in en och annan katt bland hermelinerna. Därför ska jag ge en liten beskrivning.

Skärgården, enligt vissa källor, den börjar vid det innersta bordet på Zum Franziskaner på Skeppsbron. Därifrån är det ungefär trettio distansminuter till Husarö. Håller man nordostlig kurs, i den mån ingen utav skärgårdens tjugo tusen öar ligger i vägen, så återfinner man ön ungefär i jämnhöjd och mitt emellan Möja och Blidö. Det är just där mellanskärgården övergår till ytter-skärgården, med namn som kommer varje skärgårdsälskare att få pickhjärta och berusningskänslor. Stora Nassa, Skarv, Svenska Högern, Gillöga och så vidare.

I dag är väl ön kanske mest känd för att den förekommer tre gånger om dygnet i sjörapporten. Det kommer den att fortsätta med till den 1 januari då den väderleksstationen kommer att dras in och ersättas med något som heter klimatstation. Vad det nu kan vara för någonting. Kanske dom återkommer fyra gånger om året och talar om att det är vår, sommar, höst och vinter. Vi får väl se. Men tidigare var den känd för att vara en lotsplats under långliga tider. Officiellt blev den lotsplats 1740. Men långt dessförinnan så tjänstgjorde Husaröbönderna som lotsar och visade vägen mellan Blidö och Möja. I en dansk seglingsbeskrivning från mitten av 1200-talet så omnämns Husarö. Och därav kan man väl förstå, att där var en plats där man kunde få friskt vatten, kanske fisk och även hjälp med lotsning. I varje fall så finns det belägg för att på 1400-talet så tjänstgjorde Husaröbönder som så kallade styrmän och lotsade utanför Husarö. Ett bestående minne av lotstiden är ju Husaröleden. Jag skulle vilja kalla den för skärgårdens vackraste led. Den upphörde som lotsplats 1912 och då fanns det två lotsar kvar, nämligen lotsförmannen Kalle Sjöberg, som jag har träffat, och mästerlotsen Reinhold Sundström.

Jag ska återkomma till tant Agnes egna berättelser. Hon berättade gärna om de högtider, som hon som barn var med om. Den största högtiden var givetvis julen. Då började dagen med frukosten. På julafton bestod den av surbulls-smörgås med pressylta. Sedan så vidtog badet, för många var det årets bad, efter det hade mor lagt fram rena underkläder och karlarna drog på sig sina stövlar med högtidsknarren i. Den åstadkoms genom att man lag in näver i mellansulan. Så småningom var det dags för middagen och den bestod då på julafton utav pepparrotsgädda, men det var av stor vikt att den skulle rensas och sköljas nere vid sjön för att den skulle få en frisk smak. Även rommen, gäddrommen tog man vara på och den kokades till en slags klimp, någon slags motsvarighet till den klimp vi i dag äter till köttsoipan, och som efterrätt så fick man sötost. Det var ost som fick puttra tillsammans med sirap och då fick en brun färg. Därefter så var det dags för husfadern att stava sig igenom julevangeliet. Men några julklappar det fick jag aldrig höra talas om att dom fick därute på den tiden. Detta jag talar om nu tilldrog sig alltså på 1880- och 1890-talet.

Man gick och lag sig tidigt för att om vädret tillät, skulle man ta sig till julottan i Ljusterö kyrka. Och den började klockan sex och därför fick man starta redan vid tretiden. Det hände vid ytterliga tillfällen, berättade hon, att man kunde åka med häst och släde, när vintern hade kommit tidigt. Annars minns jag henne berätta om en kyrkofärd som hon gjorde. Det var under Alla Helgons dag och då hade tydligen kyrkan här, efter vad jag förstår, återinvigts, efter en omfattande reparation. Jag skulle gissa att det var någon gång i mitten på 1890-talet.

Den andra av årets begivenheter det var givetvis midsommaren, då bygdespelmännen spelade upp och dansen trädde på en ovanligt slät och vacker berghäll här ute på Husarö, där nu en stockholmare har byggt en ovanligt anskrämlig sportstuga med byggnadsnämndens tillstånd.

Sen kom vi till den tredje högtiden och det var slåttern i början av juli, då grannarna gjorde sina arbetsbyten. Som jag förstår, så har Strindberg i Hemsöborna på ett alldeles riktigt och trovärdigt sätt beskrivit, inte bara själva slåttern, utan även det efterföljande slätterölet.

Men så kommer vi till den fjärde begivenheten och den stod minsann inte dom andra tre efter, vad det gäller dom minsta barnen. Nu för tiden så tas alla sopor och latriner från skärgårn in, de forslas i båtar in mot fastlandet för destruktion. En utav de bästa saker som överhuvudtaget har hänt i skärgården, sedan den fick reguljär ångbåtstrafik. Förresten sa Agnes en gång till mig att det näst bästa som hänt skärgården, det var tillkomsten av gummistövlar. Men på den tiden då gick latrinpråmarna den andra vägen. Stockholm ville bli av med sin latrin och sina sopor och det lastades i pråmar och bogserades ut i skärgården. Där vissa öar, så att säga, med öppna armar tog emot det här. Det fick förmultna i dom här så kallade skitgruporna, det fanns två stycken på Husarö, varefter det spreds ut på ängarna. Och här hade dom små barnen ett Eldorado ska jag säga. Man kunde hitta dom mest underbara saker. Det var kantstötta prydnadspjäser, det var spruckna tallrikar och även färgade glasbitar stod väldigt högt i kurs. Det var en underbar tid när latrinpråmarna kom. En granne till mig hittade bara för något år sedan på en åker ett dockhuvud av meissenporcelain, som tyvärr gick de små skattsökarna förbi för hundra år sedan.

När jag en sensommarekväll på 40-talet kom tillbaka ifrån en fisketur till Husarö, så kunde jag inte låta bli att berätta för tant Agnes. Naturligtvis var det nu meningen att hon skulle falla i beundran över mig, när jag sa att jag hade rott till Storskär, Husarö-Storskär, och tillbaka igen. Men därav blev inte, hon riktade bara sina blekblåa ögon någonstans på en punkt uti rymden och sen sa hon: "Storskär, Storskär, jag kommer ihåg att när jag var ung så rodde jag också till Storskär och plockade liljekonvaljer, sen fortsatte jag till Stockholm och sålde dom på Munkbron, varefter jag rodde tillbaka igen till Husarö." Det var både första och sista gången, som jag försökte bravera för henne med kropps-prestationer. Det var inte bara liljekonvaljer, som hon rodde till Stockholm med. Det kunde vara fågelägg, efter den så kallade äggkläckten, på våren och det kunde vara lingon på hösten. Jag har fortfarande på näthinnan hur tant Agnes drog fram genom lingonriset med raka knän men kroppen fälld som en fällkniv och gick fram ungefär som en dammsugare i lingonskogen. En modern ingenjör, som studerar arbetsställningar, skulle gråta blod om dom hade sett det. Men hon var fenomenal på och få lingon i hinken. När hon hade sin tiolitershink fylld så var jag inne på min andra eller möjligen tredje liter om jag låg i riktigt ordentligt.

Men för att återkomma till dom här roddfärderna till stan, så startade hon från Husarö eller någon närliggande ö, ungefär vid middagstiden. Hade hon förlig vind, det vill säga från tvärs, då hade hon spriseglet till hjälp. Annars fick hon ta till granseglena (årorna) eller så fick hon ro. När det blev dimma, riktig sån där tjocka, då man inte ser handen för ögat, då tog hon en reservåra, som hon band fast i en tamp efter båten, och sedan kunde hon ro eller segla och titta på

där, så att hon höll kursen någorlunda. Det gick bra det också. Det var en slags ersättning för vår kompass. Hon kom så småningom, vid efternatten till Fjäderholmarna, och där var det en krog där Stockholms-besökande skärgårdsbor tog in. Och där var det dans. Och så dansade dom till ungefär klockan fem på morgonen, därefter rodde dom från Fjäderholmarna in till Skeppsbron och sålde sina produkter på Munkbron eller på Kornhamnstorg, beroende på vad de hade för någonting. Så småningom så återvände dom och hade dom tur då, så kunde det finnas någon Roslagsskuta, som hade lastat sin ved eller sin sand i Stockholm och sen var på utgående. Då kunde dom möjligen kanske få en liten hjälp med på vägen.

Det var tant Agnes, som lärde mig att segla med sprisegeleka en gång, när jag var grabb. Jag minns fortfarande hur jag blev utskälld, så att jag inte var vatten värd, när jag satt spristången på fel sida om seglet. Låt mig ge ett ord på vägen, som ni kan grunna på någon stilla stund. När ni seglar sprisegeleka, se alltid till att ni har spristången på seglets lovartsida, aldrig på dess läsida.

Tant Agnes var uppfödd på sjön och med båtar. Det såg man på hennes sätt att röra sig i och ur roddsumpar på kala berghällar. Med en otrolig säkerhet och vighet långt in på 40-talet. När hon var en bra bit över dom sjuttio, så var jag med henne och lag skötar. Det är att observera, att jag fick inte lägga skötarna, för det var jag inte betrodd till. Jag fick sitta och ro medan hon med en kärv röst tala om för mig om jag rodde för fort eller för långsamt. Hon var aldrig riktigt nöjd med mig som roddare, när hon lag skötar. Det fanns alltid någonting att anmärka på.

Jag minns en höstmorgon, så hade vi lagt skötar kvällen före och när hon purrade mig vid fyra, femtiden så märkte jag att det blåste halv storm ute. Och jag försökte lite försiktigt med att påpeka att låta skötarna vara ett tag tills det hade lugnat ner sig. Men se det gick hon inte med på. Hon muttra någonting om att skötar, dom ska tas opp på morgonen och sen gav hon sig iväg ner till sjöboden och jag hade ingenting annat att göra än att stövla efter. Och sen rodde vi ut, som väl var låg de bara ute i Husaröfjärden. Hon ställde sig att balanserade vid sumphålet och tog upp sköte efter sköte utan minsta mankemang. Jag undrar hur många sjuttiofemåringar, som gör om det i dag. När vi kom in med skötarna, så skulle vi naturligtvis gista dom, och saltströmmingen fick vi gåla och den andra strömmingen, den kärrade vi till ångbåtsbryggan. Sen vankades det rågröd och ibland när det hade varit ett riktigt lyckat fiskefänge, då fick jag sirap på brödet, kommer jag ihåg. Det var jag väldigt förtjust i. Till det fick jag kaffe.

Långmjölken var också en viktig del i kosten, då. Den gjordes utav skummad mjölk, men de mera välbärgade bönderna, dom hade oskummad mjölk. Sen hade man mjölk, bakteriekulturen, i små linnelappar, som man sparade och den lag man ner i den här mjölken. På det viset bildades långmjölken, som var en delikatess. Den långmjölken längtar jag ännu efter. Jag tror inte, kanske, att det är så många idag, som har haft möjlighet och äta den sorten. Och den gjorde

skäl för namnet. Man brukar säga att när den ena delen utav långmjölken fortfarande var kvar i tallriken, så var den andra en bra bit nere i magen. Dessutom kunde man använda långmjölken, om man blandade upp det med krita, till att bestryka pannmuren runt spisen med.

Det var när skymningen kom och det började mörkna över Husaröfjärden, som tant Agnes kom bäst i berättartagen. När vi satt och väntade på att Waxholm II:an skulle komma på sin kvällstur, så hände det nästan alltid att den var ett par timmar försenad och då fick jag dom mesta utav hennes historier till livs, medan vi satt på verandan och tittade. Hon hade en överenskommelse med kaptenen att hon skulle tända en fotogenlampa när båten kom, så att han fick en god bäring på bryggan. Vad var väl naturligare, när vågorna gick höga inifrån Svartlögafjärden och mörkret var djupt kring Husarö, att hon berättade om skrönor, om dödingar och skrock. Jag tror att jag ska berätta några sådana historier.

Vi har sjöjungfrun, det var en mycket viktig uppenbarelse i skärgården, här ute. Och det kunde finnas fiskare som hade sitt ihop med sjöjungfrun. En sån var till exempel "Flatholmarn." Han bodde på andra sida Husaröfjärden, borta vid Jolpan, och var fiskebonde där. Visserligen hade man aldrig kommit riktigt på honom med det där, med att ha någonting ihop med sjöjungfrun. Men allting tydde på att så var fallet. Han hade nämligen medvind, när han gick ut med skötarna och medvind, när han gick in med dom också. Han fick alltid fisk på såna lägen, där andra inte fick ett liv. På sjöfågelsjakten, då sköt han minst en, i allmänhet tre fåglar, på ett och samma skott. Han hade någonting ihop med sjöjungfrun.

Sen var det dessa dödingar, som det var en viss risk att möta. Inte så att dessa dödingar vid möte gick handgripligt tillväga. Men dom förde med sig ett dåligt omen. I värsta fall kunde det vara döden, i lindrigare fall, så var det frågan om storm eller eldsvåda eller dåligt fiske. Men många av dom här dödingarna var, rätt nyttjade, till en ovärderlig hjälp. Tag till exempel "Ingarskärs-gubben", han bodde på Ingarskär, en ö som ligger mitt ute i Svartlögafjärden. Han kännetecknades av att han inte hade något huvud. Ja, han hade huvud, men han hade det under armen. Han var en slags lokal föregångare till SMHI, därför att när han visade sig, så var det alltid frågan om att det snart skulle bli storm. Och då gjorde man bäst i att ta in sina nät så fort som möjligt och ge sig av hemåt.

Jag minns en gång vi låg ute på en fiskarstuga på Storskär. Den finns fortfarande där. Det var tant Agnes och hennes gubbe, Anders Gustaf, och så var det en som hette Granholm och så var det jag, som var grabb i gänget. Jag hade gått ut utanför dörren för att uträtta vissa nödvändiga tingestar, och när jag kom in igen, så tyckte jag det var skojigt att skämta litegrann med dom tre äldre, som satt där inne. Så jag sa: "Jag träffade en man därute, som ville tala med dej, tant Agnes." "Med mej", sa hon. "Ja, han hade inget huvud, han hade det under armen." Och reaktionen som jag då mötte, den glömmar jag aldrig.

Hon höll just på att stoppa in ett ved i spisen och mitt i rörelsen så stannade hon. Anders Gustaf satt vid bordet och lade en patiens, och ett kort stannade mitt i luften och det blev precis en stillbild utav alltsammans. Den tredje mannen, Granholm, han satt med kaffekoppen halvvägs till mun. Jag blev lite förfärad över den där reaktionen. Jag såg att det var rädsla, så jag talade om att jag hade skojar. Dom var inte goda att tas med sedan. Jag fick inte sitta med vid bordet med dom den kvällen. Så det här var mycket allvarliga tingestar för dom. När man gick ut ur en sån där fiskarstuga då skulle man vara väldigt försiktig med att gå ut sist, för det var nådedomen. Men man kunde upphäva det genom att kasta en kniv eller möjligen något järnföremål över axeln, när man gick ut. Då kunde ingenting ont direkt hända en. För att mera kontinuerligt göra så, att man skulle slippa kasta en kniv varenda gång, så under tröskeln, så bygde man in en kniv eller något annat järnföremål, eller i dörrfodret.

Hon berättade, vid kvällsbåten, om vålnader efter drunknade sjöman, som var dömda att dansa en evig dans på skären under stormnätter. Varför dom av alla sysselsättningar just valde dansen, det fick jag egentligen aldrig riktigt klart för mig. Men så småningom kom då kvällsbåten och i stället för dödningar, vålnader och sjöjungfrur, så kom livslevande restauratrisen på Waxholm II:an, Elsa Nilsson, och världsmästaren på ångbåtshiff, kokerskan Emma, in på verandan. Och kaffepannan stod naturligtvis färdig. Och sen började ett samtal och lite skvaller om vad som hade tilldragit sig i Stockholm och efter Waxholm II:ans rutt i skärgårn. Och ibland kunde det till och med hända att kaptenen själv exmerade, som uttrycket var, en kopp kaffe, och särskilt då under 20-talet, så blev det ofta smaksatt med lite 96-procentigt. Waxholm II:an som gick i Husarö-traden i ett fyrtiotal år och är ju en smått legendarisk båt och hade också en hel del legendariska kaptenar, med sådana namn, som många av er kanske hört. Kapten Morsing, kapten Westerberg, kallad blonde John, kapten Nordqvist, kapten Rosenblad, nej, jag får nog sluta där, det är upprepning och det låter som en visa av Povel Ramel. Men om alla dessa kaptenar, så går det en hel del historier. Den sista kaptenen, kapten Rosenblad, har jag själv ofta hört berätta. Jag har suttit i hans snickarbod på lotsgården på Husarö, och lyssnat till dom. Det var två kategorier, dels sådana som man inte kan berätta i en större församling och dels sådana, som man med en viss nöd kan berätta.

Jag kan berätta den mera kända historien om kapten Morsing, när han låg med Waxholm II:an vid Vaxholms kaj och vinden förde skorstensröken över Vaxholms hotells, på den tiden, öppna veranda. Där satt kapten von Rosen från Vaxholms grenadjärer och förtärde sin kvällsgrogg. Han blev irriterad över röken, så han tvingade vaktmästaren ner till Waxholm II:an med en lapp där det stod: "Kapten von Rosen vid Vaxholms grenadjärer uppmanar kapten Morsing på Waxholm II:an att flytta båten emedan röken generar." Lappen kom omedelbart tillbaka och då stod det: "Kapten Morsing på Waxholm II:an låter hälsa kapten von Rosen vid Vaxholms grenadjärer att han behöver inte vara rädd. Det är inte frågan om krutrök utan bara stenkolsrök."

Det är ju så att smuggling utav skärgårdsborna, liksom av alla gränsbor inte

direkt betraktades som någon illegal handling. Tvärtom så tyckte man detta Tullens uppträdande mera satte en piff på själva handlingen. Det Tullen stod för, nämligen staten, hade dom inte några varmare känslor för. Man hade kontakt med staten bara i samband med en del obehagliga frågor, t ex skatteindrivning. På den punkten har ju inställningen helt ändrats nu på senare tid. Skolgången var det ganska dåligt beställt med. Min mor, som föddes på Husarö 1891, hon fick sammanlagt nio månaders skolgång i hela sitt liv. Läkare, det fanns det givetvis inte. Dom fick dö utan deras hjälp. Därför så tog man väl inte så hårt på det här med smugglingen, i synnerhet som man egentligen aldrig riktigt gjort klart för sig, vilket elände det kunde ställa till i andra änden av langarkedjan, inne i Stockholm. Smugglingen på Husarö, den var väl mera en husbehovssmuggling. Det var ingen större omfattning på den, men den förekom. Mest då för eget bruk, men en hel del också för avsalu. Senare kom ju sådana namnkunniga smugglare in i bilden som Adolf Fiskare och Uno Österman och hans bror, som hade en stor och smidig organisation till sitt förfogande med snabbgående motorbåtar.

Tant Agnes gubbe hette Anders Gustaf. Han kom till Husarö ifrån Rödlöga 1885. Han hade en brunmålad motorbåt, som var någonting av det mest heltäckta jag har sett i hela mitt liv. Det var en tändkulemotor på den och den tuffade fram med den våldsamma farten av mellan fem och sex knop. Men vad som brast i frågan om hastighet, det komparerades i kunnande av alla grynnor mellan Svenska Högarna och Ljusterö. Han hämtade sina varor ifrån estländska skutor, som låg utanför tremilsgränsen i höjd med Svenska Högarna. En gång kom han på ingående, och när han kom till Angedrommen i Rödlögaleden, så mötte han en fiskebåt ifrån Svartlöga, som talade om att Tullen låg vid Husarö brygga, så det var nog ingen idé att gå dit. Han gick då istället ut till en kobbe, i Svartlögafjärden, som heter Vitsten. Och mellan Vitsten och Måskobb så sänkte han sin last. Den där sänkningen den gick till på så sätt, att man band en tamp, en rätt lång lina, i en torped. Det kallas för torped, när man har buntat ihop damejeannerna med bandjärn. Sedan sänkte man det. I andra ändan av linan hade man en säck och den var fylld med kork, flöten, men även några kilo salt, och det sjönk ganska bra.

Efter något dygn smälte saltet och säcken med korken flöt upp och det var bara att dra in det där igen vid ett lämpligt tillfälle. Så gjorde han nu också. Det där brukade aldrig missa, men den här gången gjorde det det. Dom kunde inte hitta det där flötet igen. Och det draggades mellan Vitsten och Måskobb i flera dagar, utan att det blev något napp. Det var flera teorier på gång, var den här torpeden kunde ha tagit vägen. En del sa att det måste väl vara strömmen, men det var ingen som trodde på, för det hade inte observerats någon ström vid den tiden och det var ganska svaga strömmar. Om det kunde vara någon sänka i botten som gjorde att den låg skyddad för alla draggar. Det trodde heller ingen på. De hade dragit not där, och visste att det var en ganska slät botten. Utan så småningom så började den misstanken växa sig starkare och starkare, nämligen att det var dom här Svartlögaborna, som hade följt efter Anders Gustaf den där natten. Och förhållandet mellan Svartlögaborna och Husaröborna blev aldrig

riktigt detsamma efter den historien.

Förhållandet till främmande makter, det vill säga tullen, var i det stora hela riktigt gott. Det var naturligtvis en viss tillkämpad vänlighet. Det fanns en befälhavare på en tulljakt, som var ovanligt nitisk i sin tjänst. Men som alla människor så hade han också sin lilla svaghet. Och hans svaghet var sik, och speciellt sikrom, som han tillagade på sitt alldeles speciella sätt. Han hade alltså samlat sikrom i en bunke, och lag i lök och salt och sen tillsattes en viss kvantitet konjak under omrörning. Det där var hans stora passion här i livet.

En gång när Agnes och Anders Gustaf kom in till sin brygga med motorbåten Trumf och på släp hade sin sumpbåt, roddsump, så hade dom varit ute och fiskat sik. Men samtidigt hade dom passat på att, från sitt buffertlager ute i fjärden, hämta hem ett antal damejeanner. Just då så kom även tullen till bryggan. Man hade siken i roddsumpen, negerpojkar, det vill säga dom svartmålade damejeannerna, dom låg i motorbåtens ruff. Nu var ju situationen ytterligt kritisk, den var mycket kritisk. Men tant Agnes visade sig vara situationen helt vuxen. Hon inbjöd tullarna på stående fot att äta en sikmiddag däruppe. Visserligen sa hon: "Då får ni hålla med konjaken själva, för att vi här på Husarö, vi har inte sett något starkt sen i julas, då Anders Gustaf var inne i Vaxholm och hämtade lite juldricka.

Dom vandrade upp till stugan, dom tre tullarna, Agnes och Anders Gustaf och satte igång och kokade sik och kokade potatis under det att dom tre tullarna samlades vid skålen med sikrom och tillagade den efter konstens alla regler under livligt avsmakande. Så småningom så var det hela färdigt och man satte sig till bords. Då upptäckte befälhavaren att det fattades en vid bordet, nämligen värden själv, Anders Gustaf. Han frågade Agnes: "Var är Anders Gustaf någonstans?" Jo, hon berättade det, att Anders Gustaf han hade sista dagarna haft väldigt besvär med magen, en våldsam diarré. Han fick tillbringa nästan hela tiden på hemlighuset. Han börja fatta lite misstankar, tullaren, så han gick dit upp, och mycket riktigt, där fanns det ingen Anders Gustaf. Jag skulle också vilja citera vad han skrev i tullrapporten: "Inga vare sig synliga eller luktmässiga spår av ovannämnda magåkomma kunde återfinnas." Han gick ner till bryggan och där fanns heller ingen Anders Gustaf, men det fanns heller ingen motorbåt Trumf där. Och nu blev det fart på befälhavaren. Han rusade upp till huset och kallade ut sina två besättningsmän, och med rockskörten fladdrande kring ryggen, så sprang dom ner i sin tulljagare. Och just som dom fick igång motorn, så kom Trumf lugnt tuffande, nu befriad från all besvärande last. Den låg tryggt på botten mellan Emmas potatisgrund och resten ur lasten. Jag vill inte här återge tullmännens kommentarer, eftersom vi hittills har hållit oss på ett ganska högt plan, vad språket beträffar.

Ja, så har ni då fått lära känna lite av tant Agnes. Enlig konventionellt sett att se, så var hon kanske inte någon skönhet. Hon var väderbiten och skrynkelig i ansiktet. Hon var ungefär en och sextio hög, hon hade underarmar som telefonstolpar formade efter åratals rodd, men en smidig kraftig kropp.

Alltsammans var placerat på mycket kraftiga ben. Men hade ni träffat tant Agnes, så är jag övertygad om att ni hade gått samma öde tillmötes som jag, nämligen att bli hopplöst förtjust, för att inte säga förälskad i henne. Hon ligger begravd under ett enkelt vitt träkors omedelbart norr om Ljusterö kyrka. Stanna med vördnad, om ni besöker kyrkogården, inför den graven, därför att den symboliserar en epok av den unika del världen som Stockholms skärgård utgör.

